

vati kakih 5 minut po celem životu, potem pa brž dobro drgniti s slamo tudi po celem životu in za tem jo odeti s kocom: so prve zdravila. Brž potem naj se ji iz začetka vsake četrte ali pol ure noter daje košenilovca (košenilnega salmiakovca*), ki se v Ljubljani v apoteki Ramovi (blizu rotovža) dobi unča po 20 krajc. nov. dn. Ravna se pa s tem košenilovcem, ki mora v flaški zmiraj z zamaškom dobro zadelan biti, da se ne izduši, tako-le: Navadno žlico tega košenilovca naj se vlije v bokal hladne vode, dobro pomeša, in potem od te vode živini daje vsake četrte ali pol ure po dva pitna kozarca, majhni živini (teletom, drobnici) pa le en kozarec (glaž). Kakor smo rekli, naj se uni in tej iz začetka vsake četrte ali pol ure (kakor je bolezen huda) kakih 6krat vlije te vode noter, ali pa, če je vlivanje težavno, naj se ta košenilna voda z reženo moko zmeša in kakor žganje povžiti dá.

Tudi je prav, ako se košenilovca daje še zdravi živini v takem kraju, kjer ta bolezen razsaja; toda zdravi živini se daje imenovane košenilove vode le 3krat na dan en kozarec.

Skušnje so potrdile to zdravilo, kadar koli le bo-lezen ni celó morivna.

Od goveje kuge na dalje.

Tudi naznanila preteklega tedna so vesele. Goveja kuga se ne razširja dalje in je v nekterih vaséh že popolnoma potihnila. Vendar veljajo vsi ukazi zastran obrambe njene. Le v Dolenji vasi senožeškega kantona prijema zlasti ovce ta kuga, ki se je zatepla v eno celo čedo. Med 150 glavami je dozdej zbolelo 102; 41 jih je poginilo, 7 se jih je pobilo, 24 jih je prebolelo, 30 jih je še v bolnišnici. C. k. vlada naša pričakuje od c. k. ministerstva odgovora: kako je z odškodovanjem pobitih kužnih ovác? V ministerskih predpisih od leta 1859 še nič ne stoji o tem, ker takrat še ni bilo znano, da ta kuga napada tudi ovce.

Natoroznanske stvari.

Nekaj o luni.

Spisal Ogrinc Viljem.

V. Mrknjenje.

(Dalje.)

b) Lunino mrknjenje.

§. 43. Lunino mrknjenje zamore sploh le takrat nastati, kadar je luna v „šipu“, ker je luna takrat dalje od solnca kakor zemlja, in le takrat more zemlja vreči „tamno senco“ na luno. Le take pa se imenujejo lunine mrknjenja, kadar je luna otamnena po „tamni senci“; le te pridejo v astronomični koledar, kajti mrknjenja po „pôlo-senci“ zemlje ne vidimo s prostimi očmi (na luni).

Celotno je, kadar zadene zemljina tamna senca celo luno; delotna, kadar jo zemeljska senca le v neki obširnosti; kroglotne ne more biti, ker je premernik zemljine sence v navadni dalji lune od zemlje veliko večji od luninega premernika. — Navadno trpijo lunina mrknjenja 4 ure; 2 uri rajtamo na celotno, prvo in zadnjo pa na delotno mrknjenje.

*) Tudi vsak drug apotekar ali zdravnik, ki ima apoteko, si košenilovec tako-le lahko napravi: 1 funt salmijakovca (Salmiakgeist, liquor amon. caust.) se zmeša z 1 lotom v prah zmlete košenile; 24 ur naj ta zmes v zaprti flaški stoji, potem pa filtrira. Unča (dva lota) velja 20 nov. kraje.

§. 44. Zemeljska senca je na luni vselej viditi okrogla, in že zdavnej se je iz tega sodilo, da je zemlja okrogla. Luna je viditi v senci najprvo rujava, in lunine proge zginejo, to je, ne dajo se nam viditi. V ti rujavi barvi pa lahko razločimo rudečkasto svitlobo. Kolikor bolj se razširja senca na luni, tolikor bolj se spreminja rujava barva v rudečkasto, in proge, ktere so poprej zginile, se zopet pokažejo. Kader je solnce od zemlje gledé lune popolnoma pokrito, takrat se razširja rudečica čez celo luno; vse proge, še tako majhne, so viditi v sjajni rudečkasti svitlobi. V sredi sence je polna noč, ki nam zakrije natančnejši pogled.

Ko se pokaže na vzhodnji strani prvi solnčni žarek (kako lep pozor!), vidijo se vse prikazni narobe, to je, najprvo zgine rudečica, slednjič še le rujava barva.

§. 45. Tako-le se prične, trpi in končuje lunino mrknjenje. Vendar pa imajo skoraj vsakikrat okolišine velik upljiv. Pri nekterem mrknjenju je nam cela luna nevidljiva (tako leta 1816 mesca junija).

Tudi rudečica je po okolišinah razna, ker je lastnost zemljiškega ozračja vselej drugačna; tako je rudečica pri jasnem nebu celó lepa, se pa pri oblačnih dnevih tako spreminja, da postane bolj temna.

VI. Otamnine lunine.

§. 46. Najprvo vprašamo: ktero mrknjenje (otamnenje) bi mogli opazovati na strani lune k nam obrnjeni? Mislimo se tedaj na luni.

Pôlo-senca lune ne more zemlje tako otamniti, da bi otamnenje na luni mogli opazovati; tamna senca pa ima premalo obširnosti, da bi bila vidljiva (na luni). Zemeljnih mrknjenj, to je, mrknjenj, ktere bi nastale pri otamnenju solnca po luni na zemlji v tem pomenu, toraj nima luna.

Toliko navadnji pa je solnčno mrknjenje, to je, zakritje solnca po zemlji gledé lune. Kajti:

1) kader imamo mi na zemlji celotno lunino mrknjenje, ima cela k nam obrnjena stran lune celotno solnčno mrknjenje, ki trpi več ur;

2) kader imamo mi delotno lunino mrknjenje, takrat imajo osenčeni kraji lune celotno solnčno mrknjenje neosenčeni (to je, od tamne zemeljske sence ne zadeti) pa delotno;

3) samo delotno solnčno mrknjenje nastane za celo lunino polkroglo, al le za nekatere kraje večkrat, kader le pôlo-senca zemlje dospe na luno.

Zemljine mrknjenje je le malokdaj in bilo bi viditi iz lune le nezdatno. To se zgodi (je viditi) le takrat, kader ima kateri naših krajev celotno solnčno mrknjenje.

§. 47. Kar se tiče časa, v katerem se sploh ponavljajo mrknjenja v gotovem redu, nimamo nič pravičnega. Vsako mrknjenje se mora po računih najti; pri solnčnem mrknjenju moramo to prikazen najti celó posebej za vsaki kraj. Vendar smemo reči, da se mrknjenja po kakih 19 letih v tistem redu ponavljajo. Vendar taka sodba je le povrhnja.

Tudi po natančnem risanju moremo najti čas, velikost itd. solnčnega in luninega mrknjenja.

§. 48. Otamnenje solnca po luni, in po zemlji ni vselej enake obširnosti. Da bi našli obširnost (velikost) mrknjenja po pravilni meri, delimo si premernik lune ali solnca v 12 enako velikih del, ktere imenujemo — „pavce“ (Zolle). Kolikor teh pavcev je pokritih v srednjem času mrknjenja, take obširnosti je mrknjenje.

Kader je pokritih 6 pavcev (solnca) je lunina meja (ali rob) ravno v sredi solnca itd.

§. 49. Letos imamo 2 solnčne in 2 lunine mrknjenja, vendar hočemo tu omeniti le v naših krajih vidljive.